

Forfatter: Bang, Herman

Titel: KUNSTREJSE PAA BORNHOLM

Citation: Bang, Herman: "KUNSTREJSE PAA BORNHOLM", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 127. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-bang06val-shoot-workid69242.pdf> (tilgået 19. juli 2024)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

Ophavsret: Udgiver har den fulde ophavsret.

Dog kan værket gengives i det omfang som det følger af ophavsretsretlige undtagelser om citat, kopiering til privat brug mv. Desuden kan der ske kopiering til undervisningsbrug mv. i det omfang som det følger af aftaler indgået med Copydan og tilsvarende institutioner.

Nogle af værkerne i Arkiv for Dansk Litteratur er dog helt fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit.

Du kan finde hvilke værker fra Arkiv for Dansk Litteratur som er frie i [denne liste](#). Har du spørgsmål til benyttelsen af et værk, kan du kontakte udgiver: [Det Danske Sprog- og Litteraturselskab](#)

KUNSTREJSE PAA BORNHOLM

Vi søgte paa Fædrelandets Kort en Serie af Flækker, hvor Herman Bang endnu ikke havde holdt Oplæsninger.

Det var ikke let at finde.

Vi saá, vi havde Valget mellem Thyland og Bornholm. Vi besluttede os til Bornholm af Hensyn til Naturskønhederne.

Truppen indrettedes til Koncertbrug. Dens Medlemmer var en Tenorsanger, Fader til ni Børn og Lervarefabrikant, en Pianistinde, der fra Konservatoriet havde Attest "for at egne sig fortræffeligt til Lærerinde", samt Undertegnede.

Impresario var en Skuespiller, der lever af at give Danseundervisning. Han skulde træffe de stedlige Arrangements.

Vi drog ud med de bedste Forhaabninger.

Ved Ankomsten til Rønne erfarede vi, at vi om Aftenen skulde optræde i Danseetablissementet Dannebrog's mindre Sal.

Impresario havde anset "den mindre Sal" for tjenlig: Der maa jo være udsolgt i Rønne af Hensyn til de andre Pladser, sagde han ("de andre Pladser" var Byerne Hasle, Allinge, Svaneke og Nexø, - vi gav Afkald paa den Stad Aakirkeby): og, mine Herrer, Forholdene er jo smaa ...

Vi fandt os i den mindre Sal: den rummede hundrede Personer. Og vi lod forespørge hos Boghandleren, om han mente, der var "Stemning".

128

Han mente nok det. Men der var forresten "noget mange Billetter tilbage". Sandheden var, at der var afsat tolv. I Løbet af Eftermiddagen indsmigrede Danselæreren sig hos sine Elevs Forældre; han sendte dem efter Truppens Ønske skønsomt Fribilletter efter liberal Maalestok.

Om Aftenen saá vi, at han jo ikke netop dansede med Beaumonden.

Tenoren, der opholdt sig ved Nøglehullet i Kunstnerværelset, erklærede, at vi maatte omlægge Programmet. Han ønskede ikke at slutte Koncerten.

Iøvrigt havde vi "noget Haab: der var Trængsel ved Billethullet.

Vi vidste endnu ikke, at der altid er Trængsel ved de Billethuller paa Bornholm.

Det kommer af de Folks Langsomhed med at faa Pengestykkerne af Lommen. De handler ved et Billethul som hos Kræmmeren, hvor de ser paa Bomuldstøj. Først spørger de om Priserne. De faar dem. Saa betænker de sig grundende en Stund, til de fjerner sig. Man tror, de har opgivet Tanken om den Forlystelse, men de bortfjerner sig kun for omhyggeligt at fremtage Pengene i en Krog. Mens dette staar paa, er Pladsen nærmest Billetkontoret tom. Andre Lysthavende venter stille paa ham, der kom først. Naar denne første endelig er naaet til Betalingen - Bornholmerne har en egen ømt-tøvende Maade, hvorpaa han tager Afsked med hver enkelt Mønt - udspørger han Billetsælgeren om Programmet. Han gør det grundigt, som skulde han lære det udenad. Trykt har han det, som det senere viser sig, i Lommen.

Endelig fjerner han sig.

Turen er til den næste.

Koncerten var ansat til Kl. 7 1/2. Vi begyndte et Kvarter over otte. Tenoren lagde for med donna e mobile.

Paa det omlagte Program sluttede Pianistinden med en Vals af Chopin. Tenoristen var, indbunden i mange Tørklæder, allerede gaaet hjem.

129

Da den øvrige Trup arriverede til Hotellet, skulde Stuepigen venligst hilse fra vor Kunstbroder: Han havde betalt sin Regning og var taget med Dampskibet. Han havde pakket sin Haandkuffert og var vendt hjem til

sine Kar.

Resten af Truppen vilde fortsætte. Dens næste Station var Hasle.

Bornholmsk Kunstforsyning foregaar pr. Landauer. Behageligt kører man fra Flække til Flække. Tournéen kunde nu særdeles vel rummes i Vognen: Impresario var blevet i Rønne "af Hensyn til de smaa Forhold". Paa Pladserne kunde Billelsalget meget godt besørgeres af vor Kusk, ved Navn Andreas,

Vi ankom til Hasle noget efter Middag. Jeg spurgte i den meget landlige Gæstgivergaard efter Boghandleren. Jeg erfarede aldrig, om der var nogen. Men vor Forretningsfører var en Skomager.

"Han havde med Salen" - som var et Slags Bedehus.

Vi opsøgte Skomageren, der var en fortræffelig Mand. Vi spurgte om Udsigterne. Ja, han vidste jo ikke. Hasle var en vanskelig By. Men nu havde han jo ladet Trommen gaa - igaar.

Vi mente, at den maaske burde gaa idag ogsaa. Det havde ogsaa han tænkt:

- For Udgifterne var jo store. Fire Kroner ene for Salen - med Belysning.

Belysningen var fire Sparelamper, ophængte i Jerntraad.

Vi bad, om vi muligen maatte se Salen. Ja, det kunde vi saa godt. Men han, Skomageren, var nok Disponent (det hed Disponent) over Salen, men Nøglen havde da Kassereren.

Saa gik vi for at spørge Kassereren. Det var en Vandring gennem den hele By. Da vi traf ham, fik vi Nøglen, og han sagde:

- Ja, det værste var jo, vi skulde vel bruge et Klaver?

130

- Ja, det skulde vi rigtignok, siden det halve Program var Pianomusik.

- Ja-a, Kassereren kunde næsten tænke det, og det værste var, at der var intet Klaver.

Vi begyndte at indse, at det jo var forbundet med visse Vanskeligheder at koncertere i Hasle.

Men, mente Kassereren - thi alle Folk var saare hjælpsomme - vi kunde maaske laane et; for hos Købmand den og den var der et Klaver.

Truppen besluttede at gaa til Købmand den og den. Og Købmandens Frue var meget velvillig: Klaveret kunde vi saa inderlig gerne faa, men det værste var jo det, at det ikke var stemt i mange Aar. For det var jo svært at faa Stemmer her til Hasle.

Vi havde næsten ventet det. Pianistinden vilde traktere det ustemt.

Vi gik hjem.

Paa Vejen faldt vi i Hænderne paa en Kunstelskerinde. Hun paastod, at hun "havde truffet mig i en Familie" for ti Aar siden, og hun var fuld af Begejstring over min Ankomst. I otte Dage havde hun ikke tænkt paa andet end vor Koncert.

- Og nu - tænk - kunde hun ikke komme, kunde ingen komme. Det var Tirsdag, og de havde netop - tænk - Syforening Tirsdag.

Jeg beklagede naturligvis dette Faktum og spurgte, om der var mange Medlemmer i den Forening.

Det var hele Byen, sagde Kunstelskerinden.

Jeg indsaa i Stilhed, at Hasle hørte til de Pladser, hvor Selskabet af Sparsommelighedshensyn indskrænker sig til saa at sige at udsende Vedetter ved de kunstneriske Begivenheder. Man udsender to, tre, fire Spejdere for at overvære Festen og afgive Beretning i Familiene. Og fjorten Dage i Træk taler man derpaa om Festiviteten, som om man personlig havde hædret den med sin Nærværelse,

Til Kunstelskerinden, der var en Bestillingsmands Frue, udfærdigede jeg to Fribilletter.

131

Skomageren ventede paa Hotellet. Han spurgte, hvordan det gik. Vi svarede, det gik efter Forventning.

Disponenten haabede det og spurgte, om vi havde hørt Trommen. Den var gaaet. Og forresten stoled

Skomageren paa sine Meningsfæller. De stillede.

Klokken otte sad Kusken Andreas ene i det tomme Bedehus foran en Tallerken, hvorpaa han agtede at indkassere det Hasle-Publikums Mønt.

Han sad længe uforstyrret.

Lidt efter lidt dryssede der dog nogle sky Mandspersoner ind og satte sig paa en Bænk ved Døren. Jeg forstod, at det var Skomagerens Meningsfæller. Han havde ikke mange.

"Selskabet" lod sig repræsentere af Kunstelskerinden og Byfogdens Fuldmægtig, der havde sin Fribillet i Embeds Medfør.

Vi rystede Støvet af vore Fødder og overlod Hasle vort Rygte.

Vor næste Station var Allinge. Vi kom, mens Trommeslageren rørte sine Pinde. Han bekendtgjorde Herman-Bang-Koncert, hvorpaa der fulgte en Hvirvel. Derefter tog Manden paa igen, og vi lod Vognen standse for at høre. Det var en Bekendtgørelse om, at Anders Olsens Enke iaften serverede med ferske Kødpølser.

Enken har muligvis tænkt, at hendes Kødpølser gik vel med paa Købet, naar de Folk i Allinge nu én Gang var paa Støvlerne.

Forestillingen fandt Sted paa Hotellet. Kunstnerne ventede i deres Værelse. Kusken Andreas, der atter var posteret foran sin Tallerken, løb uafslædig til og fra Vinduet. Han lænede sig ud, som vilde han styrte sig ned paa Stenbroen.

Jeg spurgte, om han dog ikke vilde være saa venlig at holde sig lidt i Ro ved sin Tallerken.

Han svarede, at han viftede sine Bekendte ind.

Han paastod, at han allerede havde indviftet syv.

Og Gæstgiverens Frue, der var saa febrilsk, som var det hende selv, der skulde haandtere det opretstaaende 132 Klaver - heller ikke det var stemt netop igaar - gik frem og tilbage og sagde:

- Ja, lad De Andreas - Andreas er god nok - - Andreas er jo barnefødt her i Allinge.

Andreas blev ved at vifte i Vinduet. Noget hjalp det. Kassen var paa Kroner 27 i Allinge. Efter Koncerten forestillede en lille Dame sig for mig. Hun var nogle og halvtreds med Proptrækkerkrøller over det hele Hoved og iført graat Jerseyliv med rødt Bælte. Det sorte Skørt var særdeles kort og lod se et Par Smaafødder indfattede i Gedeskind.

Hun præsenterede sig som Fru Nielsen og takkede mig under mange Taarer.

Jeg erfarede, at Damen var en Konkurrent til vor Impresario - hun gav Undervisning i Dans.

Jeg havde læst "Danserinden Irene Holm".

Vi afrejste til Svaneke.

Vi var anbefalede til en kunstelskende Familie, hvis Overhoved ved Koncerten skulde udføre en Violinsolo. Vi fandt Familien dybt optagen af Forberedelserne til en Forsvarsfest.

Familjehøveden udkastede Dekorationer, som seks Døtre i alle Aldre fuldførte med Farvelader. Der var ikke et Sted, hvor det ikke flød med farverige fædrelandske Symboler.

Paa de ægteskabelige Senge - Dørene lodes aabne under den megen Sysselsættelse - hvilede Danmarks Genius i Legemsstørrelse. Hun var iført meget Rødt og saå ud, som om hun blødte.

Husets Frue bød os paa en Forfriskning midt under Forberedelserne. Hun forklarede, at Dekorationerne jo ikke var til Unytte. Først prydede de Basaren:

- Og Folk her i Svaneke, sagde hun, vil nu ha'e noget for Øjet.

Og siden blev de bortloddede.

- Det er dog altid noget til at ha' paa en Væg, sagde hun.

Familiens Overhoved forlod det Dekorative og gik over til næste Kunststart: han vilde prøve sin Solo.

Fruen udtalte sin Ængstelse for Besøget. Det var det med Forsvarsfesten, at den kom nu lige. Og Folk havde ikke Penge til alt muligt. Og der var saameget i Svaneke.

Paa en Gadeplakat havde jeg lige læst, at Professor Epstein junior havde forlystet med sin "gaadefulde Magi" ved Nytaarstider - nu var vi i Maj.

Men hvad Døtrene angik, havde de sikkert Haab. Døtrene - alle disse unge Damer havde nu anlagt Tarlatanshatte - stolede saa vist paa deres Veninder. Og de havde mange Veninder.

Jeg spurgte, om man turde tjene nogle af dem med et Par Fribilletter.

Man sagde ikke "Nej".

Vi gik til Prøve paa Violinsoloen.

Den festlige Sal paa Hotellet var prydet med Granguirlander og Dannebrogflag samt Hans Majestæt Kong Christian IX's Buste. Hotelejerinden bad mig indskrænke de numererede Pladsers Antal:

Folk i Svaneke gik helst paa de unumererede.

Koncerten indleddes med Violinsoloen. Den halve By var forsamlet udenfor Salsvinduerne. Det var en Smule generende, fordi Byfogden jævnlig sendte en noget støjende Politibetjent ud for at sprede Skarerne - hvad der voldte nogen Forstyrrelse.

Desuden talte disse Udenforstaaende med, og de var misfornøjede, naar de ikke kunde høre. Og "Gravesens Bal" er et langt Numer, naar man er indskrænket til kun at kunne følge det Mimiske.

Iøvrigt var Koncerten vellykket og Underbalancen betydelig.

Nexø var vor sidste Station. Vor Impresario, der opholdt sig i Staden for sin Danseøvelse, erklærede, der blev fuldt. Han havde forhørt sig hos Forældrene.

Der blev fuldt - af Folk i festligt Skrud og Damer i Koncerthatte. Byen ligger vel to Mil fra Svaneke, og 134 det var, som var man kommet til en helt anden Verden. Folk sad paa numererede Pladser og var i Koncertstemning.

Brandkorpset var posteret i Gaarden, og jeg spurgte, om det var Skik her, at saadan det hele Kor rykkede ud ved Festligheder. Føreren svarede mig, at det var for at holde Styr paa Drengene. De var saa slemme til at ville se gratis. Saa holdt Brandfolkene Vagt ved Trapperne.

Koncerten indleddes med et Numer af Chopin, der heftigt afbrødes af en Hund. Publikum indignerades og jog Hunden frem gennem alle Rækker.

Det lød som Larmen af en Meute.

Oppe i et Hul i Loftet kom seks Kvindeansigter til Syne. Det var 'Hotellets kvindelige Betjening, som overværede Koncerten paa Loftet.

Efterhaanden trættedes disse Damer ved Underholdningen og talte meget højt. Der var et Par Svenskere imellem, og deres Konversation lød meget skingert. De mønstrede kritisk det ganske forsamlede Publikum.

Der blev megen Uro, og en Herre løb ned gennem Salen.

Det var Byfogdens Fuldmægtig, som efter Ordre skulde rense Loftshullet i Lovens Navn.

Man hørte høje Hvin (Underholdningen var imidlertid standset) og almen Flugt i mange Slæber over Loftet.

Saa vendte Fuldmægtigen tilbage.

Vi fortsatte ...

I sidste Nu besluttede vi endnu en Gang at forsøge Rønne. Vi vidste jo, at man ogsaa efter en Koncert kunde naa Dampskibet.

Vi tog Dannebrog's store Sal og søgte Assistance hos en Mandskvartet, hvis Honorar var ti Kroner - at udbetale paa Forhaand.

Da Mandskvartetten havde drukket Øl til henimod Klokken otte, forespurgte dens Leder, om de saa maaske 135 kunde begynde. For vi skulde vel med Dampskibet.

Jeg mente ikke, der var noget at vente efter.

Der sad i Salen sytten Mand og Kusken Andreas.

Kvartetten lagde ud med Bellman. Den unge Pianistinde, som var noget mindre vant til Skæbnens Omskiftelser, græd gemt bag et gammelt Gardin.

Jeg underholdt mig med Billetkontrolløren.

Han fortalte, hvor fuldt der var i Rønne, naar der var Dilettantkomedie:

- For de er jo dygtige, sagde Manden, de har jo Øvelsen - - de spiller jo hver fjortende Dag.

Jeg stod og talte Kronerne som en Degn sit Pinseoffer: det var magert, meget magert.

- Over Scenen staar der: Ej blot til Lyst, fortalte Kontrolløren.

Jeg havde hørt om det.

Der dryssede endnu et Par Halvtreds-Øre ind ad Hullet. Kontrolløren og jeg regnede og lagde sammen.

- Ja, det er jo Tab, sagde Kontrolløren.

- Det var jo det, sagde jeg.

Mandskvartetten havde sluttet. Pianistinden begyndte paa Chopin ...

Saa fik ogsaa den Aften Ende.

Vi gik fastende ombord. Rejsekassen tillod ikke Udgifter, som kunde undgaas.

Hele Dampskibspladsen var stopfuld af Folk. De vilde se Kunstnerne.

Vi havde været paa Kunstrejse paa Bornholm.